

Ökad Kvalitet på Ekologiskt Nötkött

Slutrapport

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Titel: Ökad Kvalitet på Ekologiskt Nötkött

Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland

Foto framsida: Maja-Lena Främling

Rapportnummer: 2023:28

ISSN: 1403-168X

Mer information hittar du på: lansstyrelsen.se/vastragotaland/

Sammanfattning

Syftet med projektet har dels varit att jobba i samverkan mellan olika rådgivare och organisationer med kunden i fokus, dels att hitta viktiga faktorer för att förbättra produktionen på respektive gård.

Samverkan mellan olika rådgivningsaktörer inom branschen har varit gynnsamt för lantbrukaren som har fått helhetsrådgivning och löpande kontakt under projektiden. Vi har följt produktionen hela vägen från vallfröblandningar, sammansättning i vallen, gödslingsstrategi, skördestrategi till resultat i mängd och kvalitet. Vi har stöttat med en översiktlig foderplanering och utvärderat den genom koll på djurens hälsa och slaktresultat.

Lantbrukarna har efter projektet fått svara på frågor om genomförandet och flertalet är positiva till resultatet. Samtliga deltagare har vidtagit åtgärder som förbättrat företagets produktion och lönsamhet. Och flertalet kommer fortsätta med de åtgärder som föreslagits som till exempel grovfoderanalyser och utfodringsstrategier.

Det tar tid att genomföra en förändring, ofta minst tre år. Det tar ett år för att få eller hitta info, ett år till för att fundera på hur och först därefter kan den genomföras. Och för nötköttsproduktion därefter två år för att se full effekt på slaktkroppar, så två års projekt är verkligen en kort period. Trots det så upplever vi att flera av gårdarna har genomfört förändringar och faktiskt testat när vi haft en mer kontinuerlig kontakt.

Innehåll

Beskrivning av projektet	5
Samverkan	5
Teamrådgivning	6
Nyckelfaktorer	6

Beskrivning av projektet

Projektet har genomförts från hösten 2020 fram till december 2022. Vi har genomfört teamrådgivningar med en husdjursrådgivare och en växtodlingsrådgivare på 6 olika gårdar samt 3 nätverksträffar. Corona-pandemin har begränsat och försvårat arbetet, framför allt för samverkan mellan gårdarna.

Vi upplever flera fördelar med att jobba i rådgivningsteam. Deltagande gårdar anger också att de har fått ut mer än förväntat av rådgivningen.

De finns flera nyckelfaktorer och det har blivit tydligt hur viktigt det är att hitta dem utifrån gårdens egna förutsättningar. Utbytet mellan olika gårdars erfarenheter och förutsättningar ger alltid extra inspiration.

Samverkan

Samverkan i alla sammanhang måste bygga på att alla parter är engagerade och gemensamt upplever ett bättre resultat. Själva processen tar tid, inte minst mellan olika företag och organisationer. Som för så mycket annat måste det finnas ett förtroendekapital mellan samverkande aktörer och en tydlig rollfördelning.

Vår laguppställning i det här projektet, Ökad Kvalitet på Ekologiskt Nötkött (snabbt och ganska roligt förkortat till ÖKEN) har sett ut så här:

- Lina Morin, växtodlings- och företagsrådgivare på Länsstyrelsen, projektledare
- Elin Mattsson, (vid projektstarten nyanställd) husdjursrådgivare på Länsstyrelsen
- Hanna Johansson, växtodlingsrådgivare (och privat hereforduppfödare) på Hushållningssällskapet Västra, samarbetspartner
- Maja-Lena Främling, produktionsrådgivare på Lantbruksråd i Väst, upphandlad husdjursrådgivare.

Vi kände varandra mer eller mindre sedan tidigare och ville prova att jobba på ett lite annorlunda sätt för att vässa vår rådgivning och genom detta även stimulera några utvalda kunder i ett konstruktivt utvecklingsarbete. Vi har delat upp ansvaret för olika kunder mellan oss och träffats i projektgruppen ungefär en gång per halvår. Då har vi pratat om intryck av vilka åtgärder som skulle behövas på de olika gårdarna och hur förslagen tas emot. I projektet har vi också erbjudit tre nätverksträffar med aktuella teman för deltagande företag.

Det är helt klart så att vi allihop redan var ganska duktiga på helt olika saker före projektet. Att ta vara på olika personers styrkor har varit både kompetenshöjande, effektivt och väldigt roligt. Det har också blivit tydligt för oss hur stor skillnad det är på olika aktörers uppdrag. Samverkan måste också genomföras med full respekt för dessa olika förutsättningar, vare sig det är politiskt satta mål eller intäktskrav för att den egna organisationen ska fungera. Det blir allt färre och duktigare lantbrukare som är målgrupp för den rådgivning som finns. Förutom rådgivargruppen har vi haft ett bra stöd från Svenska Foder som har sponsrat oss och deras labb, Optilab, gjort alla grovfoderanalyser i Lidköping.

Teamrådgivning

Vi har valt att kalla vår metod för teamrådgivning med två ansvariga rådgivare på varje gård. Huvudsyftet med att ha både en husdjursrådgivare och en växtodlingsrådgivare var att lantbrukaren skulle få en vassare rådgivning. Råden skulle förbättra växtodlingen i samklang med att producera ett bättre foder för det djurslag som finns på gården. En bättre beställning av foder till växtodlingen och en säkrare leverans, helt enkelt. Vi upplever att det har varit ett bra sätt att jobba på och ser att det går att använda konceptet även med andra frågeställningar

Rent professionellt har vi upplevt att vi har fått en annan och bredare bild av kunden och företagets förutsättningar när vi har åkt ut tillsammans med en kollega med annan kompetens. Vi har också kunnat dela upp återkopplingen för olika frågor så att lantbrukaren har fått ganska bra service även om tiden varit kraftigt begränsad. Det har varit ett roligt, givande, lätt och naturligt arbetssätt att föra över kompetens och helhetsperspektiv mellan kollegor. Även missförstånd och att bemöta kunden i mer komplicerade frågor har blivit lättare när fler personer känner till kunden och hans företag.

Nyckelfaktorer

I projektansökan utlovade vi att ta fram en metod för att öka kvaliteten på ekologiskt nötkött. Det visade sig att vi fick börja med att identifiera vad kvalitetsbegreppet ska innehålla för att en metod ska fungera på gårdsnivå. För kvalitet innebär olika saker på olika gårdar, allt från traditionell fett- och formklassning på slakterierna till vilken landskapsvård djuren har bidragit med. För att få en bra tillväxt och ett bra slaktutbyte oavsett vilka mervärden som skapas på vägen ser vi ändå flera gemensamma nyckelfaktorer som behöver beaktas.

Foderkvalitet

Efter att ha tagit grovfoderanalyser under två år och fått hjälp att använda rätt foder till rätt djur vis rätt tid så kommer samtliga företag att fortsätta ta åtminstone några prover framöver. Grovfodrets näringsinnehåll är avgörande både för att ha en strategi för vallodlingen, för kunna producera rätt foderkvalitet till rätt djurslag och även för att kunna komplettera foderstaten på rätt sätt vid behov.

Tillväxtfaser & Uppfödningstid

Nötkreatur, oavsett ras, har behov av riktigt bra foder när de växer som mest. Då det delvis sammanfaller med avvänjning så behöver man säkerställa ett bra foder för att utnyttja djurets tillväxtkapacitet. När djuren har vuxit färdigt blir köttet istället marmorerat med fettinsprängning, men det går inte att svälta fram ett smakrikt kvalitetskött. Däremot kan man ge djuret längre uppfödningstid för att få det. En välväxt kalv blir ett stort slaktdjur, en liten kalv blir ett litet slaktdjur. Ett välmående djur växer bra.

Dräktighet

Vuxna kor bör varken vara feta eller magra. Både feta dikor och magra dikor kan få problem med dräktighet och kalvning. Det är också avgörande för resultatet att kalvningarna ligger rätt på året. Vad som är rätt beror på

gårdens förutsättningar och djurskötarens/ägarens management. Slaktpriserna gör det fördelaktigt att inte skicka sina djur när alla andra gör det, till exempel i samband med installning eller inför betessläpp när många ekologiska tjurar slaktas för att undgå kravet på bete. För att kunna få bättre och hållbarare dikor och fina kalvar är det även av stor vikt att välja avelstjur med omsorg. Så fort en ko är dräktig börjar hon producera nästa års bidrag så det är också angeläget att dräktighetsundersöka korna så att inte tomma kor går med allt för länge utan att man vet det. Avla på fertila, hållbara och friska dikor.

Kalvhälsa

Kalvarna måste få en bra start, vara sig de ska bli slakt- eller livdjur. Det är också av största vikt både för djurvälståndet och ekonomin att de håller sig friska och har bra tillväxt. Kalvar som till exempel får för dåligt med mjölk och foder växer sämre och får nedsatt immunförsvar som också gör att de enklare drabbas av parasiter och annan smitta. Kalvar som gått ner sig sprider även vidare de smittor och parasiter de dragit på sig på.

Betesplanering – management

Många dikor och då också deras kalvar är i första hand landskapsvårdare. Det är en viktig och fantastisk uppgift, men eftersom de fortfarande är begränsade av våra staket så behövs en bra betesplanering med flera fällor, bra skydd och vattentillgång. För de måste ha tillgång till bra foder så länge de förser en växande kalv med mjölk. Det krävs bra djuröga, daglig tillsyn och en plan för vart de ska flyttas om det växer mindre än väntat. Att avvänja kalvarna i tid på hösten och släppa dem att beta på vallåterväxt vid avvänjningen är bra för att upprätthålla deras välmående och tillväxt. Tillskottsutfodring för kalvarna kan vara av stor vikt om de ska gå med sina mammor efter att betet tappat i näring på sensommaren/tidig höst.

Parasiter

Betesparasiter är ett gissel för alla naturvårdande nötkreatur när markerna behöver betas varje år. Det är av stor vikt att betesplanera även för att hålla parasittrycket lågt. Genom att veta vilka parasiter som finns i besättningen och hur parasiternas olika cykler ser ut kan parasiterna hållas i schack. Vid behov bör ekologiska nötköttproducenter avmaska, men på grunda av reglerna i samråd med veterinär. Det är störst problem på naturbetesmarker, men även långliggande betesvallar kan bli infekterade, särskilt av angripna djur som kommer tillbaka från andra betesmarker.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling; Europa investerar i landsbygdsområden

Hushållnings
sällskapet

LANTBRUKSRÅD
| väst

SVENSKA
FODER

Länsstyrelsen
Västra Götaland